

چهار مطلب را در همین بخش خدمتتان عرض می‌کنم؛

نکته اول این است که برای قصر، زائد بر ثمانیه فراسخ قطعاً شرط نیست و روایات همین را بیان می‌کنند. مثلاً حدیث اول باب یک از ابواب صلاه المسافر که جلد پنجم وسائل هست [ص ۴۹۰]؛ امام می‌فرمایند «انَّمَا وَجِبَ التَّقْصِيرُ فِي ثَمَانِيَةِ فَرَاسَخٍ لَا أَقْلَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ» حضرت عدد را محدود می‌کنند و می‌فرمایند نه کمتر از این و نه بیشتر از این یعنی بیشتر از این هم نیازی نیست که باشد.

حدیث ۸ از همین باب ۱ که سماعه از امام (ع) سؤال می‌کند: در چه مقداری نماز را شکسته می‌خوانند؟ فقال (ع) «فِي مَسِيرَةِ يَوْمٍ» و مسیر یک روزه را توضیح دادند و می‌فرمایند که دو برید هست. یعنی مسافتی که نامه‌رسان یا پستیچی در یک روز طی می‌کند و در یک روز هشت فرسخ است و قدیم هم مرسوم بوده و کاروان‌ها که آهسته می‌رفتند چهار فرسخ در یک روز می‌رفتند اما برید که پستیچی است و تندتر می‌رفته، مرسوم این بوده که در یک صبح تا شب ۸ فرسخ را حرکت می‌کرده است.

امام (ع) این‌جا می‌فرمایند که «بریدان و هما ثمانیه فراسخ».

و اما یک سری احادیثی هست که ظاهرش با این هشت فرسخ فرق می‌کند مثلاً **حدیث ۵** باب یک از امام رضا (ع) است و می‌فرمایند «التَّقْصِيرُ فِي مَسِيرِ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ» که مسیر یوم و لیل را با هم ضمیمه کرده‌اند، یعنی اگر هشت فرسخ در روز برود و هشت فرسخ نیز در شب برود و این خیلی بیشتر می‌شود. ولیکن این روایت را باید حمل بر کسی بکنیم که آهسته می‌رود و لذا در ۲۴ ساعت هشت فرسخ می‌رود و در روز چهار فرسخ رفته است و شب نیز چهار فرسخ رفته و مجموعاً هشت فرسخ شده‌است و این را ما باید اینگونه حمل کنیم تا با روایات متعدد همخوانی داشته باشد. بیش از ۱۰ روایت در این باب داریم در همین باب ۱ و ۲ و ۳ از ابواب صلاه مسافر روایات فراوان هست که هشت فرسخ را کامل می‌دانند و می‌گویند که بیشتر نیاز نیست.

در **حدیث ۹** باب یک امام صادق (ع) می‌فرمایند «لَا بَأْسَ لِلْمَسَافِرِ أَنْ يُتِمَّ الصَّلَاةَ فِي سَفَرِهِ مَسِيرَةَ يَوْمَيْنِ» این کلمه لا بأس با این که مسیر را ۲ روز رفته اما می‌گویند اشکال ندارد و می‌تواند نمازش را کامل بخواند. یا باید باز این روایت را حمل بر این بکنیم که در ۲ روز کم راه رفته و کمتر از هشت فرسخ راه رفته است یا آن طوری که شیخ طوسی می‌فرمایند ایشان حمل بر تقیه کرده‌اند.

روایت ۱۰ آن هم از همین باب یک وقتی سوال می‌کند: کجاست که مرد باید نماز را شکسته بخواند؟ امام هشتم فرمودند: «فِي ثَلَاثَةِ بَرَدٍ». این را هم باز شیخ طوسی حمل بر تقیه کردند چون بریدان کافی بود و ما خیلی روایت داشتیم که ۸ فرسخ بریدان می‌شود و سه برید تقریباً ۱۲ فرسخ می‌شود که این خلاف روایاتی است که گفتیم نیاز نیست، به خصوص آن روایتی که خواندیم روایت ۱ باب یک حضرت فرمودند که ۸ فرسخ نه کمتر و نه بیشتر.

نکته دوم بحث در تلفیق مسافت است؛ در بحث تلفیق حرف خیلی زده شده است. اصل اینکه تلفیق جایز است مشهور است و نزدیک به اجماع هم هست. بنابراین اشکالی ندارد قطعاً این هشت فرسخی که نیاز به مسافت هست می‌تواند چهار فرسخ ذهاباً باشد و چهار فرسخ ایاباً باشد.

روایت فراوان است بعضی از روایات همان‌طور که عرض کردیم مسافت را ثمانیه الفراسخ می‌داند اما بعضی اربعه الفراسخ می‌گویند. ما اگر بخواهیم جمع بین این‌ها بکنیم باید بگوییم آن روایاتی که ثمانیه الفراسخ را می‌گوید درواقع مسیر امتدادی را می‌گوید و آن روایاتی که اربعه الفراسخ را می‌گوید دارد مسیر ذهاب و ایاب مجموعه‌اش را می‌گوید و بعضی از روایات نیز صریح در این مطلب است و اصلاً لازم نیست که ما حمل بخواهیم بکنیم و صریح دارد می‌گوید که وقتی چهار فرسخ دارد می‌رود و چهار فرسخ برمی‌گردد این هشت فرسخش تمام می‌شود.

برگشته باز روزش را کامل گرفته است. آیا می‌شود این روایت را شامل این دو مورد مشکوک بگیریم؟ یا این که بگوییم نه، حداقل باید در رفتن چهار فرسخ و بازگشتش نیز چهار فرسخ باشد؟

روایت ۱۰ و ۱۱ و ۱۴ این روایات می‌گویند که چهار فرسخ برود و چهار فرسخ نیز برگردد؛ ناقص از چهار فرسخ را نمی‌گوید. حدیث ۱۹ از امام رضا (ع) است. دقت کنید که این روایت‌ها برای باب دو است و روایت نوزده این را می‌گوید: «التقصیر فی اربعة فراسخ» بعد می‌فرماید «برید ذاهباً و برید جائياً» تمام اینها عدد چهار فرسخ را دارد بیان می‌کند.

بعضی از روایت‌ها هشت فرسخ را بیان می‌کرد، مثلاً در همین باب دو حدیث ۱۷ هر دو نیز از امام رضا (ع) و جالب است. در حدیث ۱۹ که خواندیم امام رضا فرمودند «التقصیر فی اربعة فراسخ»، در حدیث ۱۷ حضرت می‌فرماید «والتقصیر فی ثمانية فراسخ». باید حمل بر مسافت امتدادی بکنیم و بگوییم آنجایی که ثمانية الفراسخ را می‌گوید منظور مسافت امتدادی است و روایاتی که چهار فرسخ را می‌گوید آن‌ها مفسر می‌شود و حضرت دارند توضیح می‌دهند و می‌خواهند بگویند که لازم نیست حتماً مسیر رفت و برگشت هر کدامش باشد بلکه تلفیقی هم امکان‌ش هست و اشکالی ندارد.

لذا حضرت چهار فرسخ را تفسیر هشت تا قرار دادند به خصوص آن روایت ۹ که خواندیم وقتی راوی تعجب از چهار فرسخ کرد که چطور یک برید مقصر از نماز است؟ حضرت فرمودند که علتش آن است کل روزش را دربر می‌گیرد. در هر صورت ما فعلاً می‌گوییم اگر چهار فرسخ رفت و چهار فرسخ برگشت قطعاً با روایات متواتره می‌گوید نماز شکسته است.

نکته سوم این است که این روایت‌ها دلالت بر وجوب می‌کند یعنی می‌گوید تعییناً باید نماز را شکسته بخواند و تلفیق هم می‌گوید که مثل امتداد می‌ماند و تفاوتی با امتداد نمی‌کند. لذا چه آنجایی که امتداداً هشت فرسخ برود یا اینکه تلفیقاً هشت فرسخ را برود هیچ فرقی نمی‌کند. لذا دو نظریه هست و می‌خواهیم بگوییم که نظرات ضعیف است، بعضی گفته اند که اگر چهار فرسخ رفت و چهار فرسخ هم برمی‌گردد واجب تخییری است و می‌تواند نماز را شکسته یا کامل بخواند. دلیل اینها در تخییری چیست؟ می‌گویند روایت‌ها دو دسته است، بعضی می‌گویند در چهار فرسخ شکسته بخوان و بعضی در هشت فرسخ را می‌گویند. لذا هشت فرسخ را گفتند که تعیینی است و این چهار فرسخ را که گفته نماز را شکسته بخوان بر وجوب تخییری حمل کردند. در حالی که ایراد این است که روایاتی که می‌گوید بعد از چهار فرسخ نماز را تقصیر کن دارد می‌گوید همانند «ثمانية الفراسخ» است و حکمش همان است. لذا در حکم ثمانية که ما تخییر نداشتیم پس باید در حکم اربعة هم تخییر نباشد.

به **روایت ۹** دقت بفرمایید که راوی تعجب کرد که امام گفت «فی برید» گفت «قلْتُ برید؟» و تعجب کرد که چرا بر سر برید نماز شکسته است، حضرت فرمودند علتش این است که ۴ فرسخ می‌رود و ۴ فرسخ هم بازمی‌گردد. لذا دارند می‌گویند این حکم برید ذهاباً و جائياً همان حکم ثمانية الفراسخ است پس چطور باید بگوییم که در یکی در ۴ فرسخ تخییر است و یکی در ۴ فرسخ تعیین است؟ این قطعاً کار درستی نیست و احادیث دیگری هم داشتیم. پس همان طور که در ثمانية الفراسخ تخییر نیست و تعییناً باید شکسته بخواند در بحث چهار فرسخ هم همین طور است.

حدیث ۱ باب سه جالب است که در سرزمین عرفات که البته این برای قدیم‌ها بوده که شهر مکه کوچک بوده و وقتی که به سرزمین عرفات می‌رفتند از چهار فرسخ رد می‌شده و الان چنین نیست و شهر مکه بزرگ شده و سرزمین عرفات در ۲۰ کیلومتری مکه است. اما در زمان امام صادق (ع) زمانی که به سرزمین عرفات می‌رفتند چهار فرسخ را رد کرده بود و چهار فرسخ هم باید برمی‌گشت پس در عرفات باید نماز شکسته باشد و حالا اگر تخییر بود با مضمون این روایت همخوانی نداشت که امام به شدت نماز کامل خواندن را انکار می‌کنند. معاویه بن عمار راوی حدیث است می‌گوید «قلْتُ لأبي عبدالله (ع) انَّ اهل المكة يتمون الصلاة بعرفات» اهل مکه وقتی به عرفات می‌روند نمازهایشان را تمام می‌خوانند. امام (ع) فرمودند «ویلهم» یا عبارت دیگری

برگرفته از ندای اصفهان: <https://nedayeesfahan.ir>

Copyright © 2015 ندای اصفهان. All rights reserved.